

наша слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 2 (997) 12 СТУДЗЕНЯ 2011 г.

Дарагія сябры “Нашага слова”!

У гэтым квартале адбылося значнае павелічэнне колькасці падпісчыкаў, і гэта ў першую чаргу заслуга горада Маріёва. Тым не менш трэба адзначыць, што падпіска вырасла таксама ў Бярэсці і Баранавічах, Пружанах і Камянцы, у Наваполацку і Паставах, у Валожыне і Слуцку, Дзятлаве і Лідзе. Разам падпіска павялічылася на гэты раз у Берасцейскай, Віцебскай, Гарадзенскай і Магілёўскай абласцях.

Ліпень Каstryчнік

Ліпень Каstryчнік

Берасцейская вобласць:		Ст. Дарогі р.в.	1	1
Баранавічы р.в.	15	19	Стоўбцы р.в.	2
Бяроза р.в.	7	7	Узда р.в.	2
Белааэдрск р.в.	-	1	Чэрвень р.в.	4
Бярэсце гор.	13	22	Усяго:	403 387
Ганцавічы р.в.	1	-		
Драгічын р.в.	2	1		
Жабінка р.в.	1	-		
Іванава р.в.	3	3		
Івацэвічы р.в.	7	8		
Камянец р.в.	7	9		
Кобрын гор.	-	2		
Лунінец гор.	3	2		
Ляхавічы р.в.	2	2		
Маларыта р.в.	1	2		
Пінск гор.	13	13		
Пружаны р.в.	3	7		
Столін р.в.	1	1		
Усяго:	79	99		

Віцебская вобласць:

Бешанковічы р.в.	2	1	Мазыр гор.	3	3
Браслаў р.в.	1	1	Акцябарскі р.в.	-	1
Віцебск гор.	27	24	Нароўля р.в.	1	1
Віцебск РВПС	1	1	Петрыкаў р.в.	-	1
Верхнедзвінск р.в.	5	5	Рэчыца гор.	1	1
Глыбоке р.в.	8	7	Рагачоў гор.	1	2
Гарадок р.в.	4	4	Светлагорск гор.	2	3
Докшицы р.в.	1	1	Хойнікі р.в.	-	1
Дуброўля р.в.	1	1	Чачэрск р.в.	1	1
Лёзна р.в.	1	1	Усяго:	76	72
Лепель р.в.	2	3			
Міёры р.в.	2	2			
Новаполацк гор.	14	23			
Орша гор.	4	2			
Полацк гор.	10	9			
Паставы р.в.	4	8			
Расоны р.в.	1	1			
Сянно р.в.	1	2			
Талочын р.в.	1	1			
Ушачы р.в.	2	2			
Чашнікі р.в.	1	2			
Шаркоўшчына р.в.	7	7			
Шуміліна р.в.	-	1			
Усяго:	100	109			

Менская вобласць:

Беразіно р.в.	3	3	Слонім гор.	9	7
Барысаў гор.	3	2	Свіслач р.в.	5	5
Вілейка гор.	1	1	Шчучын р.в.	3	3
Валожын гор.	8	13	Ліда	10	13
Дзяржынск р.в.	7	5	Усяго:	136	147
Жодзіна гор.	4	3			
Клецк р.в.	1	1			
Крупкі р.в.	2	3			
Капыль р.в.	1	-			
Лагойск	3	2			
Любань р.в.	1	1			
Менск гор.	311	291			
Менск РВПС	11	10			
Маладечна гор.	16	16			
Мядзель р.в.	3	3			
Пухавічы РВПС	4	6			
Нясвіж р.в.	1	1			
Смалявічы р.в.	1	2			
Слуцк гор.	5	7			
Салігорск гор.	8	8			

ISSN 2073-7033

Магілёўская вобласць:

Бабруйск гор.	4	2
Бабруйск РВПС	-	-
Бялыніцкі р.в.	1	
Быхаў р.в.	2	1
Глуск р.в.	-	-
Горкі гор.	2	2
Дрыбін р.в.	-	1
Кіраўск р.в.	1	1
Клічаў р.в.	-	1
Клімавічы р.в.	1	1
Касцюковічы р.в.	1	1
Краснаполле р.в.	1	1
Крэйчаў р.в.	1	1
Круглае р.в.	1	1
Мсціслаў р.в.	2	2
Магілёў гор.	38	109
Магілёў РВПС	1	-
Асіповічы гор.	4	11
Слаўгарад р.в.	2	1
Хоцімск р.в.	-	-
Чэркаў р.в.	1	-
Чавусы р.в.	1	1
Шклоў р.в.	2	2
Усяго:	66	139
Усяго на краіне	860	953

Да пытання беларусізацыі БТ

Адбылася сустэрэча старшыні ТБМ Алена Трусаў з новым кіраўніком Белтэлерадыёкампаніі Генадзем Давыдзькам. Падчас яе амбяркоўваліся пытанні беларусізацыі дзяржаўных тэлеканалаў.

Як паведаміў А. Трусаў у эфіры Еўрападыё, ён прапанаваў на працягу года зрабіць адзін з тэлеканалаў поўнасцю бела-рускамоўным. Гэтую ідэю новы кіраўнік БТ адхіліў як маларэальнай: маўляў, гэтая справа не аднаго года. Затое Г. Давыдзька пагадзіўся з 1 лютага перавесці навіны на Першым нацыянальным канале ў двухмоўны фармат: у адну гадзіну яны будуть ісці па-беларуску, у другую - па-руску. Давыдзька заявіў, што ў першую чаргу хоча беларусізаціў спадарожнікавы канал “Беларусь-ТВ”, які вінчыне на замежжа.

Старшыня ТБМ пропанаваў таксама шэраг беларускамоўных праграм па гісторыі і культуры нашай краіны: “Наши славутыя землякі”, “Беларускі замкі і палацы”, “Тэатр на БТ”. З гэтymi варыянтамі сп. Давыдзька пагадзіўся. А вось ад праграмы “Беларускія могілкі” адмовіўся - маўляў, занадта змрочная тэма.

Затое пагадзіўся кіраўнік БТ з прапановай зрабіць моладзея беларускамоўна ток-шоў. Распрацаваць праект новай праграмы ён напрасіў ТБМ.

Па словах Трусаў, амбяркоўвалася таксама магчымасць новыя мультфільмы на беларускіх каналах перакладаць і дубляваць па-беларуску. Асабліва тыя, якіх няма па-руску.

А вось з беларускамоўнымі фільмамі на DVD ад Белтэлерадыёкампаніі пакуль прыйдзеца пачакаць - бракуе сродкаў.

Прапановы

ГА “Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны” для Беларускага тэлебачання

1. На працягу года зрабіць адзін з тэлеканалаў БТ цалкам беларускамоўным, як гэта зроблена ў іншых двухмоўных краінах (напрыклад, Казахстан, альбо Ірландыя)

2. З 1 лютага зрабіць беларускамоўнымі палову навінаў на Першым нацыянальным тэлеканале.

3. Зрабіць цыкл передач на наступныя тэмамі:

а) Шэдэўры беларускага дойлідства (беларускія замкі, палацы, храмы, паркі, ратушы і інш.)

б) Нашы славутыя землякі (расказваць пра знакамітых людзей, якія нарадзіліся на беларускай зямлі і праславілі яе ва ўсім свеце)

в) Тэатр на экране (расказваць на розных каналах БТ лепшыя спектаклі тэатраў імя Янкі Купалы (г. Мінск) і імя Якуба Коласа (г. Віцебск).

г) Спрадвечныя беларускія назвы (з гісторыі беларускай тапонімікі)

д) Старадаўнія беларускія могілкі (расказваць пра старажытныя могілкі 18-20 стст. розных беларускіх гарадоў, вёсак і мястечак, а таксама пра могілкі часоў Першай і Другой Сусветных войн)

е) Знакамітыя беларускія майстры (расказваць пра беларускіх рамеснікаў, дойлідаў, вынаходнікаў, навукоўцаў)

ж) Беларусы ў свеце (расказваць пра беларускую дыяспару).

4. Адрадзіць тэлеперадачу “Роднае слова”, прысвяченую гісторыі беларускай мовы, а таксама літаратуры.

5. Прадаўжыць дубляванне замежных фільмаў на беларускую мову (у першую чаргу дзіцячых мультфільмаў і пазнавальных передач).

6. Зрабіць беларускамоўна ток-шоў для моладзі.

7. Зрабіць беларускамоўную версію тэлеперадач “Суперліто” і “Ваша лато”.

8. Трансляваць на беларускай мове спартыўныя тэлеперадачы (у першую чаргу футbol і хакей).

9. Зрабіць дакументальна-мастацкі фільм, прысвячаны дзей

Праект

План дзейнасці

грамадскага аб'яднання “Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны” на 2011 год

Мерапрыемства	Тэрмін выканання	Адказныя за правядзенне	Мерапрыемства	Тэрмін выканання	Адказныя за правядзенне
1. Асветніцка-педагагічная праца - з бацькамі, дзеци якіх пойдуць у дзіцячыя садкі і першыя класы ў 2010-2011 навучальным годзе; - з бацькамі і іх дзецьмі, якія навучаюцца ў рускамоўных і беларускамоўных адукатычных установах; - з арганізацыямі і ўстановамі з мэтай пропаганды беларускай мовы і літаратуры; - правядзенне курсаў беларускай мовы і беларусазнаўства. - звярнуцца да дзяржаўных і недзяржаўных тэлеканалаў па дапамогу ў стварэнні беларускамоўных клаасаў.	На працягу года	Бацькоўскі камітэт, рэгіянальныя структуры ТБМ	160 гадоў з дня нараджэння Аляксея Парфёновіча Сапунова, беларускага археографа і краязнаўцы. 120 гадоў з дня нараджэння Язэпа Якаўлевіча Варонкі, беларускага грамадскага і палітычнага дзеяча. 130 гадоў з дня нараджэння Усевалада Макаравіча Ігнатоўскага, гісторыка і грамадскага дзеяча. 125 гадоў з дня нараджэння Змітрака Бядулі, беларускага пісьменніка. 130 гадоў з дня нараджэння Івана Іванавіча Луцкевіча, беларускага археолага, музеянаўцы і грамадскага дзеяча. 75 гадоў з дня нараджэння Валянціна Іванаўны Гаявой, народнай артыстыкі Беларусі, мастацкага кіраўніка мастацкага ансамбля “Харошки”.	27 сакавіка 16 красавіка 19 сакавіка 23 сакавіка 28 траўня 22 ліпеня 24 ліпеня 22 жніўня 25 жніўня 5 верасня 16 верасня 19 верасня 25 кастрычніка 10 лістапада 20 лістапада 7 снежня 9 снежня	
2. Праца рэгіянальных арганізацый ТБМ па захаванні і адкрыцці беларускамоўных адукатычных установ: збор подпісаў, лісты ў дзяржаўныя ўстановы, пікеты і інш.	На працягу года	Рэгіянальныя структуры ТБМ, Менская гарадская арганізацыя ТБМ, Сакратарыят (каардынацыя)	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ	На працягу года	На працягу года
3. Супрацоўніцтва з дзяржаўнымі структурамі па пытанні выкарыстання дзяржаўной беларускай мовы, Міністэрствам сувязі па пытаннях выпуску беларускамоўнай прадукцыі.	На працягу года	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ	На працягу года	На працягу года
4. Супрацоўніцтва з банкаўскімі структурамі па пытаннях афармлення на беларускай мове бланкаў, рэзвітая і іншай банкаўской прадукцыі.	На працягу года	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ	На працягу года	На працягу года
5. Праца з прадпрыемствамі па ўкарэненні беларускамоўнага афармлення выпускай прадукцыі.	На працягу года	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ	На працягу года	На працягу года
6. Работа па пашырэнні кола падпісчыкаў і чытачоў на “Наша слова”, “Новы час” і іншых беларускамоўных газеты і часопісах.	На працягу года	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ	Сакратарыят, рэгіянальныя структуры ТБМ	На працягу года	На працягу года
7. Правядзенне літаратурных сустэреч у межах кампаніі “Будзьма”.	На працягу года	А. Трусаў	А. Трусаў	На працягу года	На працягу года
8. Святкаванне Міжнароднага дня роднай мовы. Правядзенне пікетаў, сустэречы з чытачамі (разам з пісьменнікамі і журналістамі). Першы этап Агульнанацыянальнай дыктоўкі - 21 лютага (2-і этап - 15 сакавіка, 3-і этап - 25 сакавіка).	21 лютага 15 сакавіка 25 сакавіка	Сакратарыят, Менская гарадская арганізацыя ТБМ, абласныя і раённыя	Сакратарыят, А. Анісім	На студзень-верасень	На студзень-верасень
9. Рэспубліканскі конкурс апісання мікратапанімічных аўктаў “Ведаем свой край”	На студзень-верасень	А. Анісім	Трусаў, А. Анісім	На студзень-верасень	На студзень-верасень
10. Правесці рэспубліканскую навукова-практычную канферэнцыю па пытаннях краязнаўства і тапанімі.	На студзень-верасень	Ігар Марачкін, Алег Трусаў	Ігар Марачкін, Алег Трусаў	На студзень-верасень	На студзень-верасень
11 Выдаць настенные і кішэнныя календары з нагоды 120 угодкаў з дня нараджэння Максіма Багдановіча.	На студзень-верасень	Сакратарыят	Сакратарыят	На студзень-верасень	На студзень-верасень
12. Правядзенне 12 з'езду ГА ТБМ	На студзень-верасень	Сакратарыят	Сакратарыят	На студзень-верасень	На студзень-верасень
13. Адзначыць наступныя даты: 150 гадоў з дня нараджэння Яўхіма Фёдаравіча Карскага – беларускага этнографа, фальклорыста і мовазнаўца. 20 гадоў таму (у 1991 г.) Пастановай Урада БССР 7 студзеня і 25 снежня аўгустенія нерабочымі днімі для святкавання Каляды.	На студзень-верасень	Сакратарыят	Сакратарыят	На студзень-верасень	На студзень-верасень
60 гадоў з дня нараджэння Аляксея Міхайлівіча Літвіна, беларускага гісторыка, доктара гісторычных навук. 90 гадоў з дня нараджэння Івана Пятровіча Шамякіна, народнага пісьменніка Беларусі. 100 гадоў з дня нараджэння Яўгена Мікалаевіча Ціхановіча, беларускага мастака. 115 гадоў з дня нараджэння Кандрата Крапівы, народнага пісьменніка Беларусі.	На студзень-верасень	Сакратарыят	Сакратарыят	На студзень-верасень	На студзень-верасень
14. Адзначыць юбілейныя даты сяброў ТБМ:					
50 гадоў Вінцуку Вячорку, грамадска-палітычнаму дзеячу, беларускаму мовазнаўцу. 70 гадоў Ірыне Марачкінай, намесніцы Старшыні ТБМ, адказнаму сакратару ТБМ.				На студзень-верасень	На студзень-верасень
75 гадоў з дня нараджэння народнага паэта Генадзя Бураўкіна. 60 гадоў У. Коласу, беларускаму кінарэжысёру, заснавальніку і дырэктару Беларускага гуманітарнага ліцэя.				На студзень-верасень	На студзень-верасень
80 гадоў з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Ніла Гілевіча. 80 гадоў з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Анатоля Вярцінскага.				На студзень-верасень	На студзень-верасень

Рыцар беларускай кнігі

Пісьменнік-эрудыт, заядлы бібліяфіл Міхась Казлоўскі з тых людзей, для якіх беларуская кніга - як бы высока гэта не гучала - яго жыццё. І даказваць яму нікому нічога не трэба. Проста чарговая яго кніга яркае пацверджанне таго.

Аўтар называў выданне “Пра кніжнікай і кнігі”. У падзагалоўку на развароце дадаў - “ннаткі бібліяфіла, эпістальская спадчына”.

Трохі прыдзірліва ўгляджаюцца ў афармленне вокладкі. Але, здаецца, мастак Генадзь Сянкоўскі змог раскрыць тэматыку кнігі, перадаць яе дух, характар.

Ну а тое, што чытатца будзе лёгка і цікава, ведаючы іншыя кнігі М.М.Казлоўскага,

я ніколі не сумнівалася.

“Верны рыцар беларускай кнігі” - піша пісьменнік пра аднаго свайго героя - Язэпа Гладкага. З поўным правам так можна сказаць і пра самога аўтара. Колькі імён вяртае ён у лона беларускай культуры - не пералічыць!

Некалі Уладзімір Карагаевіч прымусіў нас захапіцца гісторыяй свайго Радзімы, яе непаўторнай прыродай, а вось гонар у майм сэрцы з таленавітых і адданых зямлі беларускай яе сыну і дачок - заслуго М.М. Казлоўскага.

Безумоўны такт і вялікая чалавечнасць у адносінах да сваіх герояў адчуваеца ў

кожным радку. Бачна, што яго ўспаміны-эсэ не толькі напісаны таленавітым пяром, яны прайшли праз сэрца пісьменніка.

Аўтар у душы рамантык. Нават такая сур’ённая па тэмавіцы кніга не можа прыхаваць гэта. Яго чуласць і рамантызм выдаюць назвы: “І тыя пляўесткі жкатай красы”, “Шапталіся яблыні ў садзе”, “Цяпло сяброўскага кажуха” і інш.

Я вельмі люблю гэтыя шчырыя, пачуццёвые да слёз эсэ і думала, што іншыя раздзелы для больш вузкага кола, разлічаныя можа нават на асобных спецыялістах. Я канешне,

прачытаю іх, але надоўга там не затрымаюся.

І глыбока памылялася. Вельмі многа новага, пазнавальнага, цікавага адкрывала для сябе на кожнай старонцы.

“Нататкі пра мініяцюрныя і некаторыя малафарматныя кнігі” - гэта тэма здаецца зусім маладаследаваная. Упершыню аўтар зрабіў тут пойны агляд усіх мініяцюрных беларускіх выданняў. “Рамантычныя образы кніжных знакаў” - беларускага экслібриса захапілі мяне не менш. Да таго ж аўтар змог сабраць вялікую коллекцыю і паказаць іх у ілюстрацыях.

Апошні раздел кнігі -

“Там дзе нас няма” - эпістальярная спадчына - перапіска многих вядомых людзей, кожны з якіх Асоба з вялікай літары. Рознымі шляхамі трапіла яна да

М.М. Казлоўскага. Неабыкавы чалавек, ён не мог пакінуць яе без увагі. У прадмовах адчуваеца і яго боль, шчырая зачлопочанасць лёсам гэтых людзей, лёсам Радзімы, для якой ён сення живе і працуе.

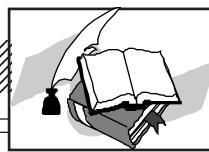
Ну а, колькі затрачана на гэту працу рупільных дзён і бяссонных начэй, падкажуць нам каментары і заўгаг, якіх у книзе не адна сотня.

Шкада, што выходзяць такія зборнікі зусім невялікім накладам, а значыцца вельмі шмат людзей не змогуць сустэрэцца з цікавым суразмоўцам і таленавітым пісьменнікам. Але

этот ўжо не віна аўтара. “Ні зрабіў усё, што змог - кніга пабачыла свет, яе будучы чытатэль, будучы шукаць, а гэта для любога пісьменніка вельмі важна.

Лідзія Гардынец.

Роля Л.В. Аляксеева ў развіці беларускага краязнаўства

Леанід Васільевіч Аляксеев шмат гадоў працаваў на Беларусі. Тут ён скончыў аспірантуру Інстытута гісторыі АН БССР у 1950 годзе, а перад гэтым з 1948 па 1950 год працаваў у Гарадзенскім гісторычна-археалагічным музеі.

У 1962 – 66 гг. чытаў агульны курс археалогіі ў Магілёўскім педагогічным інстытуце.

Тэмай яго кандыдацкай дысертациі былі помнікі археалогіі Палацкай замлі. Шмат гадоў ён праводзіў археалагічныя раскопкі ў Мсціславе. Таксама вывучаў археалагічныя помнікі Браслава і Друцька.

Акрамя непасрэдных археалагічных даследаванняў Л. Аляксеев вывучаў гісторыю археалогіі Беларусі і мясцовасць краязнаўства. Гэтай справе ён прысвяціў сваю магнографію пад рэдакцыяй акадэміка Барыса Рыбакова (які таксама пачаў сваю навуковую кар'еру на Беларусі), якую мае назыву “Археология и краеведение Беларуси XVI в. – 30-е годы XX в.”.

Гэта кніга прысвечана памяці знакамітага беларускага гісторыка Міколы Улашчыцкага і выйшла ў свет пры дапамозе Віцебскага абласнога гісторычна-краязнаўчага музея. У прадмове да кнігі Аляксеев выказвае асаблівую падзяку дырэктару музея Кузьменку і мясцовому краязнаўцу, даценту Рыўкіну.

Леанід Аляксеев лічыць, што гісторызм як з'ява свядомасці людзей узнік на Беларусі адначасова з летапісеннем, у XI – XII стагоддзях. “Вынуче чатыры этапы краязнаўства на Беларусі: “народны”, “магнацкі”, “дылетанцкі” і “навуковы”.

“Народны” этап самы старажытны, калі самі людзі звяртаюць увагу на помнікі гісторыі. Ранні перыяд гэтага этапа скончыўся ў XVI ст. Да гэтага часу людзі яшчэ памяталі пра сутнасць і прызначэнне канкрэтных помнікаў археалогіі, такіх як гардзішчы і курганы. Пазней з'яўляюцца розныя прыгожыя паданні пра пахаванні волатаў, пра “шведскую” ці “французскую” магілы.

Даследчык вынуче народны паданні пра старажытныя дарогі, дарогі часобу Вітаўта, Альгерда і Баторыя. Людзі цікаўлісія помнікамі сваёй гісторыі, не разбуралі іх (асабліва курганы) і ставіліся да іх з павагай.

“Магнацкі” перыяд – гэта позніе сярэднявечча (XV – XVIII ст.), калі беларускія магнаты Радзівілы, Сапегі, Валовічы, Храбтовічы і іншыя збіralі ў сваіх палацах і замках унікальныя калекцыі розных артэфактаў.

“Дылетанцкі” перыяд Аляксеев пачынае з XVI ст., і першым яго працтвайникам лічыць М. Стрыкоўскага, які ўпершыню вывучаў помнікі гісторыі і археалогіі на месцы і нават шукаў канкрэтныя месцы даўніх бітваў. Таксама ён вынуче дзеянасць гарадзенскага архімандрыта I. Кульчицкага (30-я гады XVII ст.), які ўпершыню звярнуў увагу на падabenства муроўкі Палацкай Сафіі і Каложскай царквы.

Новую хвалю цікаласці да помнікаў старажытнасці выклікала вайна 1812 года. Гэта дзеянасць Нарвуга, гуртка Румянцава ў Гомелі, даследаванні Какрына і Кетена.

Пачатак “навуковага” перыяду ў краязнаўстве Беларусі прыпадае на 30 – 40-я гады XIX ст. Заснавальнікам беларускай археалагічнай науки быў браты Тышкевічы, якія стварылі ў сваім маёнтку ў г. Лагойск першы беларускі археалагічны музей. Вялікае значэнне ў развіціі краязнаўства адыгралі мясцовыя губернскія ведамасці, якія ў беларускіх губерніях пачалі выходитці з 1838 г.

У другой палове XIX ст. пасля адмены прыгону з'явіліся мясцовыя краязнаўцы ў розных гарадах Беларусі. Знакавай падзеяй у развіціі краязнаўства і археалогіі на Беларусі быў IX Археалагічны з'езд у Вільні ў 1893 г. У гісторыі краязнаўства з'яўляюцца новыя імёны таленавітых даследчыкаў, такіх як Е. Раманаў, А. Сапуной і Ф. Пакроўскі.

У канцы XIX ст. пачалося антрапалагічнае вывучэнне беларусаў, якое распачаў антраполаг Канстанцін Ікаў. У канцы XIX – пачатку XX стст. была распрацавана методыка краязнаўчых і археалагічных даследаванняў на єўрапейскім узроўні.

Новы этап у развіціі беларускага краязнаўства ў савецкі перыяд Аляксеев пачынае з 1922 года, калі ў Менску быў створаны Інбелкульт і пры ім Цэнтральнае бюро краязнаўства (з 1923 г.). З 1925 года выхадзіць друкаваны орган Інбелкульту, часопіс “Наш край”, які адностроўваў усю вялікую краязнаўчую працу ў БССР. У 1920-х гадах у распушты ўзнікла група знакамітых даследчыкаў і краязнаўцаў, такіх, як А. Ляўданскі, К. Палікарповіч, С. Дубінскі, А. Каўаленя, І. Сербаў і іншыя.

Аднак сталінскі курс “Велікага перелома” з яго аднабаковай індустрыялізацый, гвалтоўнай калектывізацый і шырокім наступам на інтэлігенцию спыніў росквіт беларускага краязнаўства і фактычна знішчыў яго. Уздым сама свядомасці беларуса, як трапна адзначаў Л. Аляксеев, яго захапленне сваім мовай, гісторыяй і народнай культурай быў абвешчаны “нацда-маўшчынай”. У выніку амаль цалкам спынены гісторычны даследаванні і значна скарыціся археалагічныя працы. У 1937 годзе шмат даследчыкаў загінула ў сталінскіх засценках.

Адраджэнне краязнаўства і археалогіі пачалося толькі пасля Другой Сусветнай вайны, калі пад кіраўніцтвам ацалелага ад арышткі К. Палікарповіча пачаліся значныя археалагічныя раскопкі стаянок эпохі каменю і бронзы.

Своесаблівым працягам вышэйзгаданай працы Л. Аляксеева з'яўляецца яго вялікі артыкул “Археология средневекового периода Белоруссии (1950 – 1990)”, надрукаваны ў 1998 годзе ў навуковым часопісе “Российская археология”.

У пачатку свайго артыкула, надрукаванага пасля развалу СССР, калі Беларусь стала незалежнай краінай, аўтар нагадвае, што высокі ўзровень беларускай археалогіі 1920-х гадоў быў спынены рэпресіямі 1930-х. Пасля вайны на Беларусі з'яўляюцца значныя археалагічныя раскопкі стаянок унікальных ізразцаў.

У 1949 годзе ў Беларусь з Ленінграда пераїзджае

археолаг Аляксей Мірафанau, які адыгрáў значную ролю ў выхаванні беларускіх археалагічных кадраў. Першым аспірантам-археолагам Інстытута гісторыі АН БССР быў Леанід Аляксеев (1950 г.) Пазней гэту аспірантуру скончыл і паспяхова абаранілі дысертациі знакамітых археолагіў Эдуард Загарульскі, Георгі Штыхай, Леанід Побал, Пётр Лысенка.

змтыка Беларусі”.

Напрыканцы свайго артыкула Л. Аляксеев адзначае, што беларуская археалогія, фактычна знішчаная ў 1930-х гадах, за апошнія 50 год не толькі адрадзілася, але і дасягнула значна большых поспехаў, чым у 20-я гады ХХ стагоддзя.

Акрамя навуковых магнографій і артыкулаў, прысвечаных гісторыі беларускага краязнаўства, Леанід Аляксеев надрукаваў некалькі папулярных краязнаўчых кніг, прысвечаных Беларусі.

У 1974 годзе ў Маскве ў серыі турыстычных кнігах кішэннага фармату «Дорога к прекрасному» выйшла праца даследчыка пад назвай «По западной Двине и Днепру в Белоруссию», якая была накіравана цікавым вандрунікам і аматарамі гісторыі. Маршрут распрацаваны даследчыкам даволі цікава, “напачынаецца з магістралі Масква-Менск, праходзіць праз Віцебск і Палац, па шляху “з варагаў у грэкі” і праз знакамітую “волакі”, а потым ідзе да мяжы з Латвіяй і Літвой праз Браслаў, Дрысвіты, Мядзель, Лявонпаль, Опсу, Паставы, Камаі, Лучай і Глыбокае. Другая частка маршруту ідзе ад Віцебска на поўдзень праз Друць, Магілёў, Мсціслаў і Гомель.

У сваёй кнізе Аляксеев адзначае, што ў Беларусі адрадзілася цікавасць мясцовых жыхароў да свайгісторыі. Яна ахапіла ў першую чаргу вучняў і настаўнікаў сярэдніх школ, якія прымалі актыўны ўдзел у археалагічных раскопках.

Значную ролю ў развіціі краязнаўства адыгралі папулярныя кнігі па гісторыі і археалогіі Э. Загарульскага, Г. Штыхава і іншых археолагаў. У 1965 годзе выйшаў першы падручнік па археалогіі Беларусі, напісаны Э. Загарульскім. У 60-х гадах сталі выходзіць рэпринтныя выданні, прысвечаныя археалогіі Беларусі, напрыклад “Древности Белоруссии 1966, 1969”.

Пазней з'яўліся салідныя двухтомнік па археалогіі Беларусі “Очерки по археологии Белоруссии”, 1970; 1972. Прычым другі том быў цалкам прысвечаны сярэднявеччу да XIV ст. З сярэдзіны 70-х гадоў штогод выходзіць манаграфія беларускіх археолагаў як вынік іх кандыдацкіх дысертаций, а таксама папулярныя кнігі па гісторыі і археалогіі.

Прыяду толькі некалькі прыкладаў. В уводзінах Аляксеев піша: “Пасля трох падзелу Польшчы на гісторыі і археалогіі Белоруссии”, 1970; 1972. Прычым другі том быў цалкам прысвечаны сярэднявеччу да XIV ст. З сярэдзіны 70-х гадоў штогод выходзіць манаграфія беларускіх археолагаў як вынік іх кандыдацкіх дысертаций, а таксама папулярныя кнігі па гісторыі і археалогіі.

Прыяду толькі некалькі прыкладаў. В уводзінах

Аляксеев піша: “Пасля трох падзелу Польшчы на гісторыі і археалогіі Белоруссии”, 1970; 1972. Прычым другі том быў цалком прысвечаны сярэднявеччу да XIV ст. З сярэдзіны 70-х гадоў штогод выходзіць манаграфія беларускіх археолагаў як вынік іх кандыдацкіх дысертаций, а таксама папулярныя кнігі па гісторыі і археалогіі.

Прияду толькі некалькі прыкладаў. В уводзінах

Аляксеев піша: “Пасля трох падзелу Польшчы на гісторыі і археалогіі Белоруссии”, 1970; 1972. Прычым другі том быў цалком прысвечаны сярэднявеччу да XIV ст. З сярэдзіны 70-х гадоў штогод выходзіць манаграфія беларускіх археолагаў як вынік іх кандыдацкіх дысертаций, а таксама папулярныя кнігі па гісторыі і археалогіі.

Прияду толькі некалькі прыкладаў. В уводзінах

Аляксеев піша: “Пасля трох падзелу Польшчы на гісторыі і археалогіі Белоруссии”, 1970; 1972. Прычым другі том быў цалком прысвечаны сярэднявеччу да XIV ст. З сярэдзіны 70-х гадоў штогод выходзіць манаграфія беларускіх археолагаў як вынік іх кандыдацкіх дысертаций, а таксама папулярныя кнігі па гісторыі і археалогіі.

Прияду толькі некалькі прыкладаў. В уводзінах

Аляксеев піша: “Пасля трох падзелу Польшчы на гісторыі і археалогіі Белоруссии”, 1970; 1972. Прычым другі том быў цалком прысвечаны сярэднявеччу да XIV ст. З сярэдзіны 70-х гадоў штогод выходзіць манаграфія беларускіх археолагаў як вынік іх кандыдацкіх дысертаций, а таксама папулярныя кнігі па гісторыі і археалогіі.

Прияду толькі некалькі прыкладаў. В уводзінах

Аляксеев піша: “Пасля трох падзелу Польшчы на гісторыі і археалогіі Белоруссии”, 1970; 1972. Прычым другі том быў цалком прысвечаны сярэднявеччу да XIV ст. З сярэдзіны 70-х гадоў штогод выходзіць манаграфія беларускіх археолагаў як вынік іх кандыдацкіх дысертаций, а таксама папулярныя кнігі па гісторыі і археалогіі.

Прияду толькі некалькі прыкладаў. В уводзінах

Аляксеев піша: “Пасля трох падзелу Польшчы на гісторыі і археалогіі Белоруссии”, 1970; 1972. Прычым другі том быў цалком прысвечаны сярэднявеччу да XIV ст. З сярэдзіны 70-х гадоў штогод выходзіць манаграфія беларускіх археолагаў як вынік іх кандыдацкіх дысертаций, а таксама папулярныя кнігі па гісторыі і археалогіі.

Прияду толькі некалькі прыкладаў. В уводзінах

Аляксеев піша: “Пасля трох падзелу Польшчы на гісторыі і археалогіі Белоруссии”, 1970; 1972. Прычым другі том быў цалком прысвечаны сярэднявеччу да XIV ст. З сярэдзіны 70-х гадоў штогод выходзіць манаграфія беларускіх археолагаў як вынік іх кандыдацкіх дысертаций, а таксама папулярныя кнігі па г

Без Беларусі ёй не было б спакою

9 студзеня слонімскай паэтцы і педагогу Валянціне Ададуравай споўнілася б толькі 70. Але 15 гадоў яе ўжо няма сярод нас. Прагэту таленавітую жанчыну сёння нагадвае толькі адзіны зборнічак яе вершаш “Глыбінка”, які выйшаў з друку ў Слонімскай друкарні за год да смерці Валянціны Захараўны — у 1994 годзе.

Кожны раз, калі еду ў родную вёску паэткі Хадзяўчы Слонімскага раёна, а гэта і мая родная вёска, мне прыгадваюцца яе цудоўныя шчырыя радкі:

Куточак родны — Хадзяўчы.
Да вас шляхі з усіх канцуў.
Ды незнаёмы, непрывычны
Мне твары юных хадзяўчоў.
Дадому ў госci... Крыўдна шыра.
Ды птушкам быць не век ў гназдзе.
Хай будзе найціплейши вырай,
А сцежка зноў сюды вядзе.

Разам з гэтымі радкімі, прыгадваюцца і сама Валянціна Захараўна. Не так часта прыходзілася з ёй сустракацца, бо жыла яна ў суседній з Хадзяўчымі вёсцы Елка Зэльвенскага раёна, але такія сустэречы былі. Найбольш яе цікавіла тое, пра што я пішу. Яна пыталася заўсёды, што новае ў літаратуры, у нашай культуры. Была Валянціна Ададурава вельмі сціплай, адукаванай, інтэлігентнай, апантанай у жыццё жанчынай. Але лёс ёй не даў пажыць шмат, невылечная хвароба яе рана загнала ў магілу. Як Максім Багдановіч, так і наша зямлячка, пры жыцці паспела выдаць толькі адзіны зборнічак светлай паэзіі “Глыбінка”. Па сваіх светадучуваннях, светаразуменнях, манеры думаць і гаварыць Валянціна Ададурава была найперш вясковай, слянскай паэткай. Яе любоў да роднага краю была настолькі магутнай, усеабдуманай, што, правеўшы дзяцінства, юнацтва ў вёсцы паэтка зрабіла яе галоўным герояем у сваіх паэтычных радках. Свае вершы яна прысвяціла роднай вёсцы Хадзяўчы, зэльвенскім вёскам Шавулічы, Манцякі, Ялупавічы, Елка, Крамяніца, родным краявідам і землякам. Уся істота паэткі была ахоплена такой нястрымнай любоўю да маленъкай радзімы, што нічога, апроч яе, яна праста не могла ўспрымаць:

Гайдай рэчка тут ваду
Знаёмымі ўсплескамі.
А я сцяжынкаю іду,
А я прыспешываю хаду—
Стапакаца з роднай вёскую.

Валянціну Ададурава вельмі хваливаў і лёс роднай зямлі, мовы і народа, прыгажосць беларускай прыроды, пытанні маралі і міру. Прагэту яна таксама пісала. Няўтольная прага любові да ўсяго блізкага, да гарадзенскага краю, Бацькаўшчыны, шчырых і добрых людзей гучалі ў яе мілых, адкрытых паэтычных радках. Вельмі часта перачытаю яе “Глыбінку” — зборнічак жаночых пачуццяў, захапленняў, радасці, дзе хораша апета роднай зямлі, якая, як магніт прынягвала яе чулівас сэрца. Чытаю яе вершы сёння і адчуваю, што без Беларусі ёй не было б спакою, не было бы нагхнення і святасці. Паэзія, землякі і родная зямля яе лячылі, суцяшалі, а паэтка іх апявалася ў сваіх вершах. Гэтыя вершы Валянціна Ададурава пакінула нам, як напамін пра яе, як наказ, як трэба любіць бацькоўскі кут, захапляцца ім, берагчы і шанаваць яго.

Сяргей ЧЫГРЫН.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даліна.
Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: naszaslowa@tut.by

З паэтычнай спадчыны Валянціны Ададуравай

Беларусачка

— Скажы, дзіўчына, мне, адкуль
Вачэй тваіх блакітны колер?
— Я наглядзелася ў раку
І на блакітны лён у полі.
— Скажы, а дзе ты узяла
Касы тугое перавяслася?
— З палеткай жытніх ля сяля
І з промняў сонекай нязгасных.
— А ці не можаш падказаць,
Чаму твой стан павеўна-тонкі?
— “н ад бярозк у лясах,
А можа, ад струны-сасонкі.
— Яшчэ скажы ты мне тады,
Адкуль пагляд адкрыты, чысты?
— “н ад крынічнае вады,
Ад росаў, лугавых маністай.
— А дзе твой родны дом-жыллে?
— Яно ў зялёной Беларусі.
— А як, скажы, імя тваё?
— Я беларуска завуся.

Вучыла маці...

Вучыла маці ў роднай хаце,
Вучыла мудрасці народнай:
— Жыві, сынок, з людзмі у ладзе
І не рабі нікому шкоды.
Другам маці ў роднай хаце
Інакшай мудрасці вучыла:
— Старайся быць, сынок, пры ўладзе,
Павагу будзеш мець і сілу!
Адзін сябрамі стаў багаты,
Надзелены людской любоўю.
Бо чалавека меў за брата,
Да сэрца браў чужбы болі.
— Каб гэткі маці не раздзіла!
Праклённы чуў другі і скаргі.
Уладу меў, была і сіла,
Ды толькі не было павагі...
І я прашу: вучыце, маці,
Сыноў і сёнян, як спрадвеку,
Каб і пры славе, і ў багацці
Рос сын спачатку Чалавекам.

З думай пра музей Ларысы Геніюш

Ад родных ніў ішло да Вас нагхненне,
Ад ваўкавысіх, зэльвенскіх сцяжын.
І за мяжой — пра Беларусь трызненне,
І белы сон пра родны край адзін.
Нахлынуць успаміны, думы, мроі —
І дапазна агенчык у акне.
Чай для гасцей на чабары настоены,
А ўласны шлях — на горкім пальне.
Але нікто не бачыў Ваши слёзы,
І песню задушыцца не змог надзор,
Бо па-над шэрый буднічна прозай
Ваш позірк быў скірованы да зор.
То гаманілі ветліву з сялянкай,
То басанож хадзілі па траве,
То невадам і з Нёмана, з Зальянкі
Лавілі залатую рыбку — верш.
Вас помніць людзі, помніць сад і кветкі,
Што грэліся ля Вашага цяпла,
Заступніца за Беларусь, паэтка,
Што побач з намі па зямлі ішла.
Не зарастаюць да магілы сцежкі,
На помніку — букеты і вянкі,
Бо помніць воблік Ваш і Вашу ўсмешку,
Бо просяць прафесія землякі.
І скажа праўнук мовай сакавітай,
Прыехаўшы з далёкага сяла:
— О! Зэльва ў белым свецце знакаміта,
Бо тут Ларыса Геніюш жыла!

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Юрась Бабіч, Вольга Іпатава,
Юрась Каласоўскі, Ірына Марачкіна,
Леакадзія Мілаш, Алесь Петрашкевіч,
Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль,
Станіслав Суднік, Павел Сцяцко,
Алег Трусаў.

Віншаванні ў адрас ТБМ

Вясёлых святаў і щасливага Новага года!

Майлі Скэнлан, Часовы павераны ў справах ЗША. Амбасада ЗША, Мінск.

* * *

Шаноўныя калегі, драгія сябры!

Віншаем вас з радаснымі зімовыми святымі — Калядамі і Новым годам!

Зычым прыемных падарункаў, смачных страваў і добрага настрою на ўесь наступны год. І каб у 2011-м у нас з вамі назбіраўся цэлы вазак добрых навінаў!

Ваш БАЖ.

* * *

Шаноўныя сябры ТБМ!

Шчыра віншаем вас з Новым годам і Калядамі!

Няхай кожны дзень новага года будзе напоўнены дабрынёй, падтрымкай родных і сяброў, а трывог і клопатаў стане, як мага менш! Хай новы 2011 год прыніс вам і вашым родным моцнае здароўе, аптымізм і дабрабыт, радасць і шчырасць, вялікі плён і задавальненне ад стваральнай працы на сваі і грамадскую карысць.

Сябры Магілёўскай гарадской арганізацыі.

* * *

Шчыра віншую з Новым 2011 годам і Калядамі!

Адмысловых працоўных і грамадскіх поспехаў вам!

Дабра і шчасця, рэалізацыі ўсіх планаў і надзеяў!

Мікола Малышчыц,
г. Салігорск.

новым 2011 годзе дасягнё сваёго найбольшага росквіту.

Шчасця і добра ўсім на гэтай пленнай ніве.

З удзячнасцю і пашанай Вера Жых,
в. Заполле,
Наваградскі р-н.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісаны да друку 10.01.2011 г. у 10.00. Замова № 2.

Аб'ём 1 друкаваны аркуш. Наклад 2000 асобнікай.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2130 руб., 3 мес.- 6390 руб.

Кошт у розніцу: па дамоўленасці.